DİPLOMDAN SONRAKİ TƏHSİL. AZƏRBAYCANDA TİBB İŞÇİLƏRİNİN PALLİATİV YARDIMA DAİR MAARİFLƏNMƏSİ SƏHİYYƏ İNKİŞAFININ TƏLƏBİDİR

*Qaraxanova M.S.

Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu, pediatriya kafedrası, Bakı, Azərbaycan

Azərbaycanda əzab, itki və itkidən sonrakı vəziyyət ilə işləmək üzrə profes-sional təlimverən heç bir müəssisə fəaliyyət göstərmir. Buna əsasən, ölkə bu sahədə öz inkişaf proqramını və istiqamətini seçə bilər. Bununla belə, palliativ yardım haqqında tibb işçiləri geniş məlumatları əldə etməlidirlər ki, iş yerlərində bu sahəni təşkil və tətbiq etməyə qadir olsunlar. Tibbi yardımın göstərilməsi, xüsusilə də proqressivləşən və ağır xəstəliklərdə bütünlüklə mürəkkəb etik problemlərlə əlaqədardır. Ona görə də həmin aspektlərin kollektiv müzakirəsi və tibb işçilərinin müvafiq ixtisaslarının artırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan ölkədə tibb işçilərinin diplomdan sonrakı təhsil proqramlarında palliativ yardıma dair məlumatlara geniş yer ayrılmalıdır. Hər bir kəs, xüsusən tibbi xidmət göstərənlər, palliativ yardımını təbliğ edə bilər.

Açar sözlər: palliativ yardım, tibb işçiləri, səhiyyə, tibbi yardım.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) dünyada qeyri-yoluxucu xəstəliklərin artması və yaşlı nəslin davamlı çoxalmasına görə palliativ yardıma ehtiyacın yüksək olduğunu vurğulayaraq, paliativ yardımın kompleks xidmətlərdə rolunu tibb işçiləri arasında geniş təbliğ olunmasına dair geniş tədbirlərin həyata keçirilməsini tövsiyə edir. Bununla bağlı, 2013-2020-ci illər üçün ÜST-ün Qlobal fəaliyyət planında qeyri-yoluxucu xəstəliklərlə mübarizə, tibbi xidmətlərin əlçatanlığının yaxşılaşdırılması üçün, palliativ yardımının keyfiyyətli (effektli) tətbiq və təbliğ olunması xüsusi yer tutmuşdur [1].

Ağır xəstəliklə əlaqəli ömrün son illərində ağrıdan və digər fiziki simptomlardan əziyyət çəkmə, ağrının idarə olunmaması, bunlarla əlaqəli psixoloji, mənəvi və sosial sıxıntı Azərbaycanda, dünyanın bir çox yerində olduğu kimi mühüm səhiyyə problemidir.

Artıq orta əsrlərdə xəstə və ya yorğun səyyahların istirahəti üçün xüsusi yerlər yaranırdı. XIX əsrin əvvəlində isə bu yerləri hospis adlandırırdılar. "Hospis" sözü fransız "hospice", latın "hospi-tum" - "qonaqpərvərlik", və "hospes" - "qonaq" sözlərindən yaranıb. XIX əsrin sonunda dünyada hospis hərəkətinin inkişafı daha ətraflı olan - pal-liativ qulluq - anlayışının yaranmasına gətirib çıxarmışdı. Palliativ qulluq - ictimai səhiyyənin vacib bir hissəsidir.

Palliativ qulluq xəstənin əzablarının yüngülləşdirilməsinə, onun insan ləyaqətinin saxlanmasına, ehtiyacların müəyyən keyfiyyətinin saxlanmasına yönəldilir. Palliativ qulluğun vəzifələri

arasında xəstənin ailəsi və qohumlarına da dəstək göstərməsi vardır.

Palliativ sözü latın dilinin palliare felindən əmələ gəlir (fransuzca palliatif) latın palio (örtürəm, qoruyuram), pallium (örtük, çəpkən) sözlərindən müasir dilə keçib və tibbi terminologiyaya əsasən xəstəyə müvəqqəti yüngüllük gətirən, lakin xəstəliyi sağaltmayan vasitə və yaxud cərrahi əməliyyat deməkdir Müasir tibbi dildə palliativ sözü yüngülləşdirmək, azaltmaq (ağrı, təqsiri və s.) mənasında istifadə olunur. Palliativ qulluğun geniş həddə inkişafına gətirən əsas aspektlərdən biri ağrıya olan yanaşmanın kardinal dəyişilməsi olmuşdur. 1960-ci illərdən başlayaraq ağrı vacib kompleks problem kimi qiymətləndirilir.

Əvvəllər əsas diqqət onkoloji xəstələrdə olan ağrı sindromuna verilirdi. İndiki vaxtda palliativ qulluğun prinsipləri başqa ağır xəstəliklərdən əziyyət çəkən xəstələrin ağrı sindromunun nəzarətinə yayılmağa başladı.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı palliativ qulluğun tərifini belə müəyyən edir: ağrı və digər fiziki, psixosozial və mənəvi problemlərin erkən aşkar edilməsi, düzgün qiymətləndirilməsi və müalicəsi vasitəsilə əzab-əziyyətin qarşısının alınması və yüngülləşdirilməsi ilə həyat üçün təhlükəli olan xəstəliklə bağlı problemlərlə üzləşən xəstələrin və onların ailələrinin həyat keyfiyyətini yaxşılaşdıran bir yanaşmadır". ÜST-ün araşdırmalarına görə, bütün ölən xəstələrin 60%-nə palliativ yardım lazımdır. Bundan əlavə, bu xəstənin qohumlarına da aiddir və bu da hər bir xəstə üçün minimum daha iki şəxs deməkdir.

Palliativ yardım iki böyük komponentdən ibarətdir - bunlar xəstəlik boyunca (radikal müalicə ilə yanaşı) xəstənin əzab-əziyyətinin azaldılmasına yönələn və son aylar, günlər və saatlar ərzində göstərilən tibbi yardımdır.

Palliativ yardımın əsas məqsəd və vəzifələri: ağrının müvafiq olaraq yüngülləşdirilməsi və xəstəliyin törətdiyi digər fizioloji simptomların azaldılması; xəstəyə və qohumlarına psixoloji dəstək; ölümə insan həyatının təbii mərhələsi kimi baxmaq; xəstə və yaxınlarının mənəvi-ruhi ehtiyaclarının ödənilməsi; sosial və hüquqi məsələlərin həlli; tibbi bioetika məsələlərinin həlli.

Palliativ yardımın təminatı palliativ təbabətdə qəbul edilmiş müasir prinsip və standartlara uyğun olaraq tibbi personal tərəfindən vəzifə və öhdəliklərin yerinə yetirilməsini nəzərdə tutur [2,3].

Bu məqsədlə, xəstələrin və onların ailələrinin maraqlarının aydın şəkildə nəzərdən keçirilməsi bütövlükdə xəstənin həyat (yaşam) keyfiyyətinə və müalicə prosesinə müsbət təsir göstərəcək.

Çoxsaylı araşdırmalara əsasən, xəstənin və onun ailə üzvlərinin palliativ yardım üzrə əsas hüquq və ehtiyacları aşağıdakılardan ibarətdir: fərdi ehtiyaclar və ailənin tələblərinə əsaslanan xüsusi plan üzrə uyğun yardım almaq; xəstəyə və onun ailəsinə mütəxəssis tərəfindən əlaqələndirilən tibbi yardımın göstərilməsi və ailəyə yardım göstərən digər professionallarla əlaqənin olması; lazımi yardımın evdə qəbulu, ancaq eyni zamanda xəstəxanada müalicə olunmaq imkanının olması, eləcə də məsləhət və palliativ yardım xidməti üzrə işləyən mütəxəssis komandalarının qəbulu, həmçinin bu komandaların göstərdiyi xidmətlər barədə məlumatın alınması; xəstəliyin törətdiyi hər hansı mərhələ və hər hansı sağlamlıq durumunda göstərilən xidmətdə xəstənin əsas məqsəd olması şərti ilə lazımi yardımın qəbul etmək; tibbi və psixososial yardım daxil olmaqla müntəzəm dəstək və müşayiətin təmin olunması; digər ailə üzvlərinin ehtiyaclarını nəzərə almaqla lazımi yardımın almaq imkanına malik olmaq -xəstəliyin gedişi dövründə, xəstənin ölümündən əvvəlki, eləcə də sonrakı dövrdə ailəyə dəstək daxil olmaqla; tibb bacısı yardımını daxil olmaqla, müntəzəm tibbi-sosial yardımın göstərilməsi; sosial dəstəyin qəbul olunması.

Palliativ yardımın əsas prinsipləri: ələçatımlıq, tibbi və psixoloji yardımın təminatı, çoxsahəli ko-

mandada iş, əlaqələndirmə və davamlılıq, professionalıq (peşəkarlıq), müddət, təhlükəsizlik, qanunilik.

Palliativ yardım xidmətləri: palliativ qulluq xidmətləri, Hospis və palliativ qulluq şöbələri, palliativ ev xidmətləri. Şəxsin/ailənin evdə yardım göstərilmək istəyi, təcili/üçüncü yardımın tələb edilməməsi, əsas yardım ailə həkimi tərəfindən göstərilməsi və yaş məhdudiyyətinin olmaması kimi məsələlər evdə palliativ yardım xidmətlərinə aiddir. Palliativ xidmət stasionar və ya Hospis şəraitində təşkil oluna bilər.

Palliativ xidmətlər xərçəng, müalicə olunmayan inkişaf edən xroniki xəstəliklərdən: ağ ciyər, böyrək xəstəlikləri, ürək çatmamazlığı və nevroloji s. vəziyyətlərdə aparılır. HİV-ə (human immunodeficiency virus - insan immunodefisit sindromu) yoluxan və QİÇS (qazanılmış immunitet çatışmazlığı sindromu) mərhələsində olan xəstələr yoluxma aşkar olunan gündən palliativ müalicə proqramına cəlb olunurlar.

Beynəlxalq təcrübə isə ahıllaşma prosesində də palliativ xidmətlərə xüsusi yer ayrılmasını nümayiş edir.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Nəzarətdə Saxlanılan Dərman preparatlarının əlçatanlığı proqramına əsasən ağrıkəsicilərə olan real ehtiyaclar bu gün qeydə alınan ehtiyaclardan düz 666 dəfə çoxdur və bu fərqi azaldılması üçün əhəmiyyətli müdaxilələr həyata keçirilməlidir. Palliativ xidmətlərin təşkil olunması ictimai səhiyyənin tərkib və vacib hissəsi olduğundan, tbb işçilərinin palliativ qulluq haqqında məlumatlandırılması əhəmiyyətlidir. Dünya təcrübəsində palliativ yardım xidmətlərinin maliyyələşdirilməsi böyük həcmdə vəsait cəlb etmədən mövcud kadr və maliyyə resurslarının düzgün istiqamətləndirilməsi vasitəsilə həyata keçirilir. Bu baxımdan tibb işçiləri palliativ yardımın göstərilməsi sahəsində yaxşı hazırlıqlı olmalı, ixtisaslarını artırma bilməli və yeni vərdişləri əldə etmək, istifadəsi üçün iş yerindən kömək etməlidirlər. Bununla bağlı, informasiya mənbələrində bir neçə faktiki məlumatlar qeyd olunur [3].

Ənənəvi hazırlıq metodlarında palliativ yardım haqqında məlumatların çatdırılması vacibdir. Vəziyyət tədricən dəyişsə də, tibb işçilərinin ümumi və praktik təlim proseslərində ənənəvi palliativ yardıma az diqqət yetirilir. Gələcək həkim və tibb bacıları üçün əksər dərslərdə faktiki olaraq

proqnoz haqqında informasiyaları çıxsaq, həyatın final dövrünün tibbi aspektləri haqqında məlumatlar yoxdur. Bunu belə izah etmək olar ki, tibb işçiləri pasiyentə xəstəliyin pis proqnozu haqqında mütləq məlumat verməli olduqda, onun növbəti gedişatının xarakterini qiymətləndirdikdə, simptomatikaya nəzarəti təmin etməli olduqda və ya xəstəyə çətin qərarın qəbul olunmasında kömək etməkdə çox vaxt özlərinə kifayət qədər əmin olurlar. Bu da qismən izah edir ki, palliativ yardım ehtiyacı olan xəstələri nə üçün onun göstərilməsi üçün göndərmir, ya da bu çox gec baş verir. Bununla yanaşı, ümüdverici nəticələr də vardır, bir çox vacib vərdişləri tibb işçilərinin diplomdan əvvəl və növbəti hazırlıqlarında öyrətmək olar.

Gündəlik təcrübədə təlim prosesinə qatılma. Elmi tədqiqatlar göstərmişdir ki, onkoloji xəstələrdə uzun müddət klinik müşahidə aparmaq və ya kommunikativ vərdişlərin təlim prosesində onlarla ünsiyyətdə olmaq imkanı verilən həkim-tələbələr, daha dərin biliyə malik olmuş, həmsöhbətini dinləmək, çətin mövzuları müzakirə etmək və qərara gəlməkdə insanlara yardım edərək daha yaxşı hazırlıqlı olmuşdurlar. Eləcə də diplomlu tibb bacıları və həkimlər xəstələrlə ünsiyyətdə özlərinin peşə karyeralarının növbəti mərhələsində əlavə vərdişləri intensiv təkmilləşmə kurslarında əldə edə bilərlər. Lakin tibb işçilərinə həmişə bu vərdişlərdən özlərinin gündəlik fəaliyyətlərində istifadə etmək asan olmur. Onu demək olar ki, təlim proqramı uzun müddətə nəzərdə tutulmalıdır və konstruktiv əks əlaqə mexanizminə malik olmalıdır. Həmçinin tibb müəssisələrinin rəhbərliyi belə vərdişlərin tətbiq olunmasına imkan verən müvafiq iş şəraitinin yaranmasına çoxlu cəhdlər etməlidir. Yüksək keyfiyyətli yardım göstərmək üçün tibb işçiləri vaxtında çatmalı və bunun üçün bütün lazımi şəraitlə təmin olunmalıdırlar. Hətta daha təcrübəli peşəkar tələsik və stress atmosferdə işləməli olursa, onların qüvvələri kifayət qədər qiymətləndirilmədikdə, onlara optimal səviyyədə öz vəzifələrini yerinə yetirmək çətinlik yaradır, tənqid isə produktiv xarakter daşmır.

Tibbi yardımın göstərilməsi, xüsusilə də proqressivləşən və ağır xəstəliklərdə bütünlüklə mürəkkəb etik problemlərlə əlaqədardır. Ona görə də həmin aspektlərin kollektiv müzakirəsi və tibb işçilərinin müvafiq ixtisaslarının artırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Söhbət elə məsələlərdən - məxfi-

lik prinsipinə riayət etmək; proqnozun müzakirəsi və qaçılmaz xərcləri ilə müalicədən gözlənilən xeyrin müqayisəsi; xəstə və onun yaxınları arasında mürəkkəb qarşılıqlı münasibət şəraitində düzgün bələdçilik etmək; terminal dövr və ölümlə bağlı pasiyentlərin iltizamnamə sənədləri; tükənən resursların ədalətli bölüşdürülməsi; vəziyyətin təhlili və suisid və ya evtanaziyaya assistentlik etmək üçün xahiş olunduqda xəstə və onun qohumları ilə ünsiyyət; tibbi müdaxilə və ya müalicənin həyata keçirilməsindən imtina etmək; ünsiyyət qurmaq mümkün olmayan pasiyentlərin əvəzinə (məs., komada olduqda) qərar qəbul etməkdən gedir.

Bütün tibb işçilərinin ixtisaslarının artırılması. Palliativ yardımın göstərilməsinə ehtiyacın çoxaldığını bu sahədə çalışan mütəxəssislərin sayının artması hesabına fərz etmək qeyri-real olardı. Həmin problemin həllinin daha etibarlı yolları görünür ki, müvafiq biliklərin və vərdişlərin tibb işçilərinin geniş əhatəsi arasında yayılmasıdır. Əldə edilən məlumatlar səhiyyə sisteminin ilkin həlqəsinin işçiləri arasında palliativ yardım məsələsi üzrə daha düzgün qaydaların formalaşdırılması və biliklərin səviyyəsinin artması imkanını təsdiqləyir, lakin ümumi profil üzrə mütəxəssis və tibb işçiləri arasında ikitərəfli təcrübə mübadiləsi tələb olunur. Xərçəng xəstəliyi olmayan pasiyentlər üçün ixtisaslaşmış palliativ yardım xidmətlərinə ən yaxşı yolu təmin etmək nəzərdə tutulursa, onda mütəxəssislərin özləri həmin xəstəliklərin simptomatikasını yaxşı öyrənməlidirlər.

Azərbaycanda palliativ yardım sahəsinin inkişafı. 2001-ci ildən başlayaraq ev şəraitində mobil xidmətin qeyri-hökumət təşkilatları və 2006-cı ildən başlayaraq stasionar şəraitdə QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzi tərəfindən palliativ yardım pilot layihələri (Açıq Cəmiyyət İnstitutu - Yardım Fondu tərəfindən dəstəklənmişdir) həyata keçirilmişdir. 2007-ci ildə ABŞ-ın Minnesota ştatının Minneapolis Palliativ Təbabət Xidmətləri Tibb Mərkəzinin direktoru Con Eli və 2009-cu ildə Beynəlxalq Palliativ Yardım proqramının məsləhətçisi, Ümumdünya Palliativ Yardım Alyansının baş araşdırıcısı və Milli Hospis və Palliativ Yardım Fondunun beynəlxalq məsləhətçisi Stephen Konnor tərəfindən Azərbaycan üzrə aparılmış qiymətləndirmələrə əsasən palliativ xidmətlərə ehtiyacı olan insanların sayı ildə 45000-56000 kimi göstərilir.

2008-ci ildə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi nəzdində palliativ yardım üzrə yaradılmış işçi qrupu tərəfindən siyasi sənəd, metodik vəsait hazırlanmış, palliativ yardım və insan hüquqları üzrə vəsait tərcümə edilmiş və tanıtıcı klip çəkilmişdir. Adı çəkilən işçi qrup tərəfindən "Azərbaycanda Palliativ xidmətin təşkili" adlı metodik vəsait hazırlanmış və çap olunmuşdur. Bu vəsaitdən nəinki tibb işçiləri palliativ yardım sahəsində iştirak edən hər bir mütəxəssis geniş istifadə edə bilər. Eyni zamanda hazırlanan informasiya materialları palliativ yardıma aidiyyəti olan qurumların iştirakı ilə müxtəlif toplantılarda - dəyirmi masa, seminar, konfranslarda ictimaiyyətin müzakirəsinə çıxarılmışdır. Ən sonuncu müzakirələr Azərbaycan Respublikası Milli Elmlər Akademiyasının İnsan Hüquqları İnstitutunda UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının iştirakı və Açıq Cəmiyyət İnstitutu - Yardım Fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilmiş elmi-praktiki seminarda aparıldı. Bu tədbir qanunverici, akademik, təhsil və icra strukturları tərəfindən palliativ yardım xidmətlərinə olan ehtiyacı səsləndirdi və pozitiv siyasi iradə nümayiş etdirdi. Ev şəraitində isə əsasən sosial və psixoloji yardım xidməti göstərilir və tibbi ehtiyaclar ödənilir. Xidmətlərin ikisində də tibb bacılarının iştirakı zəifdir [4,5].

2010-2011-ci illər ərzində Azərbaycanda palliativ yardım üzrə aparılan fəaliyyətlərdə əldə edilmiş siyasi nəticələrdən: ölkədə yeni qəbul olunan «HIV Haqqında» və «Sosial Xidmətlər Haqqında» Qanunlarında palliativ xidmətlərə yer ayrılması bu sahənin Azərbaycan qanunvericiliyinə inteqrasiyanı nümayiş etdirir. Eyni zamanda palliativ yardımın təşkil olunmasında kadr hazırlığına önəm verilir və təhsilə və peşə hazırlığı proqramlarına bu sahənin inteqrasiyası məsələləri daim diqqət mərkəzindədir. Belə ki, Azərbaycan Dövlət Tibb Universiteti - müalicə və pediatriya fakültələrində, ailə təbabəti kafedrası və Bakı Dövlət Universiteti, Sosial elmlər və psixologiya fakültələrində seminarlar təşkil olunur [6].

Hər bir kəs palliativ yardımını təbliğ edə bilər, xüsusən tibb və sosial sahədə işləyənlər. Lakin Azərbaycanda Palliativ qulluq üzrə professional assosiasiyaların olmaması bu sahədə fəaliyyət

göstərmək məqsədilə mütəxəssislər üçün professional standartların formalaşmasına, bilik və bacarıqların təcrübə səviyyəsində artırılmasına mane olur. Əzab, itki və itkidən sonrakı vəziyyət ilə işləmək üzrə professional təlimverən heç bir müəssisə fəaliyyət göstərmir. Buna əsasən, ölkə bu sahədə öz inkişaf proqramını və istiqamətini seçə bilər, bu, xüsusən səhiyyə siyasəti üçün önəmlidir. Belə ki:

- Səhiyyə sisteminin rəhbər və təşkilatçıları diplomdan öncə əsas hazırlıq və həkimlərin, tibb bacılarının, sosial işçilərin, din xadimləri (kapellanlar) və səhiyyə sistemində çalışan digər kateqoriyadan işçilər növbəti ixtisas artırmaq proqramına palliativ yardım məsələlərinin daxil olmasını təmin etməlidirlər.
- Bu hazırlıqları həyata keçirmək üçün palliativ sahədə öyrədilmiş mütəxəssis-müəllimlərin lazımi sayı və müvafiq ştat qüvvəsi olmalıdır.
- Tibb müəssisələri tibb işçilərinə palliativ yardımın inkişaf etdirilməsində müasir nailiyyətlərindən, xüsusilə də ağrı və digər simptomatikaya nəzarət məsələləri üzrə xəbərdar olmalı, praktikada xəstələrin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi bacarığı, onlarla ünsiyyət, eləcə də olan ehtiyat yardımdan tam istifadəsinə kömək etməlidirlər.
- Tibb müəssisələrində palliativ yardımın göstərilməsində vərdişlərin əməkdaşlar tərəfindən optimal istifadəsinə, xüsusilə də pasiyentlər və onların yaxınları ilə ünsiyyət üçün lazımi vaxt ayırmağa imkan verən şəraiti mütləq yaratmalıdır.

Nəticədə, bütün hallarda ağrının aradan qaldırılması, palliativ xidmətlərin fundamental insan hüququ kimi qəbul edilməsi, uşaqlar da daxil olmaqla, sağalmaz xəstə olan bütün pasiyentlərin müvafiq yardım ilə təmin olunması üçün qanunvericilikdə bütün zəruri dəyişikliklərin edilməsi, kadrların hazırlanması və təkmilləşdirilməsi, tədris və professional standartların hazırlanması və maliyyə vəsaitlərinin ayrılması zəruridir. Bu səbəblərdən cəmiyyətin nümayəndələri, xüsusən tibbi xidmət göstərən işçilər palliativ yardımın təbliğ olunmasına cəlb olunmalı, bu sahənin Azərbaycanda inkişafında iştirak etməlidirlər.

ƏDƏBİYYAT

1. Planning and implementing palliative care services: a guide for programme managers. WHO, 2016, 91 p.
2. Symptom relief in terminal illness. Geneva, World Health Organization, 1998
3. Паллиативная помощь. Убедительные факты. ВОЗ, 2005. 32 стр.
4. Charlie Bond, Vicky Lavy and Ruth Wooldridge . Posobie po palliativnoy mediiüne. 2008, 103 str.
5. İmanova L. Ləyaqətli həyat - fəlsəfəsi // Ailə həkimi, 2011
6. Əfəndiyeva G. Azərbaycanca palliativ yardımın təşkili-nə dair metodik vəsait. Bakı, 2011, 45 səh.

РЕЗЮМЕ

ПОСЛЕДИПЛОМНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ. ИНФОРМИРОВАННОСТЬ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ АЗЕРБАЙДЖАНА В ОБЛАСТИ ПАЛЛИАТИВНОЙ ПОМОЩИ - ПОТРЕБНОСТЬ РАЗВИТИЯ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Караханова М.С.

Азербайджанский Государственный Институт Усовершенствования врачей им. А.Алиева, кафедра педиатрии, Баку, Азербайджан

В Азербайджане как и во многих странах в процессе общего и практического обучения медицинских работников паллиативной помощи уделяется недостаточно внимания. В связи с этим страна может выбрать политику и программу развития этой области с целью повышения качества медицинского обслуживания тяжелобольным пациентам. Оказание медицинской помощи, особенно при прогрессирующих и тяжелых заболеваниях, связано с все более сложными этическими проблемами. Поэтому крайне важное значение имеет коллективное обсуждение этих аспектов и соответствующее повышение квалификации медицинских работников. В связи с чем целесообразно включить информацию о паллиативной помощи в образовательные программы последиplomного обучения медицинских работников страны. Медицинские работники должны быть хорошо подготовлены в области оказания паллиативной помощи, иметь возможность повышения квалификации и получать поддержку на рабочем месте для приобретения и использования новых навыков. Каждый, особенно работник в сфере медицинского обслуживания, может также участвовать в информированности населения о паллиативной помощи.

Ключевые слова: паллиативная помощь, медицинские сотрудники, здравоохранения, медицинская помощь.

SUMMARY

POSTGRADUATE EDUCATION. AWARENESS OF HEALTH WORKERS OF AZERBAIJAN IN THE PALLIATIVE CARE FIELD - THE NEED OF THE HEALTH DEVELOPMENT

Garakhanova M.S.

Azerbaijan Advance Training Institute after named A.Aliyev, Department of pediatrics, Baku, Azerbaijan

In Azerbaijan, the general education and training process of health workers of palliative care has received little attention. In this regard, the country can choose a policy and program of development this field in order to improve the quality of care for seriously ill patients. Provision of medical care, especially in progressive and serious diseases, associated with more complex ethical issues. Therefore, it is important to inform and study these issues and appropriate training of health care workers. In this connection, it is advisable to include information on palliative care in the educational programs of postgraduate training of medical workers of the country. Health care providers should be well trained in the field of palliative care, to be able to receive training and support in the workplace to acquire and use new skills. Everyone, especially the worker in the field of health care, may also participate in public awareness of palliative care.

Keywords: palliative care, health professionals, health system, medical care.

Redaksiyaya daxil olub: 28.09.2016

Çapa tövsiyə olunub: 24.10.2016

Rəyçi: dos. Sadıxova Z.M.